

ALKOTÓMŰHELY

GAJDOS TIBOR

SZOBRÁSZSORS ITT ÉS MOST

Egy Almási Gáborról készülő portréfilm forgatásának szünetében Szabadka főterén találkoztam Kígyós Sándor budapesti vendégrendezővel, aki sajnálattal állapította meg, hogy Miskolc egyetlen terén több emlékmű és szobrászati alkotás található, mint városunk egész területén. Bármennyire is megdöbbenett megállapítása, nem állt módomban vitába szállni vele, mert ő csak azt mondta ki fájó objektivitással, amit magam is tapasztaltam. És nemcsak szülővárosom, de egész Vajdaság (még Újvidék sem kivétel!) nagyon szegény a köztereken felállított szobrászati alkotások tekintetében.

Az ilyen sivár helyzetben természetesen merül fel az emberben a kesernyős kérdés: mit is ér a szobrász, ha vajdasági, vagy még inkább, mit ér a szobrász, ha Szabadkán indult pályájára és e homokon és sáron épült városban eresztette le gyökerét?

És egyáltalán: hogyan verhet Szabadkán egy szobrász gyökerét? Márpedig Almási Gábor gyerekkorától kezdve itt él közöttünk, itt lobbant fel benne az alkotás, a formálás ösztöne, itt ragadta el a művészet iránti vonzalom kiapadhatatlan lángja, hogy a lapos város közönyével dacolva alakítsa ki művészi egyéniségét, gyúrja le az akadémiai tanulmányok száz akadályát, és jusson el arra a fejlődési fokra, melyre a ma hatvanon túl lévő szobrász eljuthatott.

Szabadkát nem övezik hegyek, száz kilométeres távolságokon nemhogy márvány, de egy darabka mészkő sem található. A szobrász is kénytelen olyan anyaghoz nyúlni, melyből bőven akad ezen a vidéken. Almási Gábor először a fával találkozott, ezzel a látszólag könnyű, de valójában nagyon szeszélyes anyaggal igyekezett barátságot kötni, ágak és törzsek görcei közül hámozta ki a megálmódott formákat és e nemes harcban engedelmességre kényszerítette az anyagot.

Pályafutásának kezdetén faragott figurái ma már közismertek: dolgozó embereket, parasztokat, zsákhordókat, kubikusokat és kecses lányfigurákat szabadított fel kitaratóan csattogó vésőjével. De az ugyan-

csak bőven kínálkozó agyag is rövidesen keze ügyébe került, és akkor újabb területet igyekezett meghódítani; kisméretű portrék és bátortalan kompozíciók jelezték az újabb állomást, melyben különösen a bájos gyermekfejek megmintázása jelezte az első sikert.

Mindez azonban kevés lett volna egy szobrász kiteljesüléséhez, ha nem jelentkezik a rendelő, a pártfogó, vagy ha úgy akarjuk, a mecénás, mely nélkül Almási alkotó keze is tétlenül hanyatlott volna le. Am a szabadkai zeneiskola háború utáni vezetői nem vonták meg a bizalmat a helyben felnövő szobrásztól: neves zeneszerzők portréinak sorozatát rendelték meg Almási Gábortól, aki tehetségének jókora darabját építette be ezekbe az alkotásokba, melyekből az évek folyamán egy egész kis galéria állt össze. Így, ami másutt a városok főtereit, a középületek bejáratait és csarnokait díszíti, az Szabadkán az ódon zeneiskola koncerttermének meghitt, kultúrától átítatott falai között talál menedéket.

Közben a város neves szülöttjeinek remekbe sikerült képmásai is elkészülnek. Kosztolányi Dezső messzibe néző arca, Oláh Sándor beszédes aggastyánfeje, Csáth Géza városunk élőihöz szóló, köztérre került portréja jelzik azokat az állomásokat, melyek talán mégis L. E. nemrégien kiállított, bronzba öntött képmásában érték el a csúcst.

Almási Gábor az agyag gyúrása közben sem feledkezett meg első szerelméről, a fáról. Amikor már úgy érezte, hogy a portré mintázásának realizmusa megtorpanást idézhet elő művészi fejlődésében, kézbe vette a félretett fadarabokat és — meghajolva az idők kérlelhetetlen követelménye előtt — vésője alól új szempontokat, új utakat kereső formákat igyekezett kibontani.

Spirális korszaka jelzi a megszokottól, a konvencionálistól való elszakadást. A megnyúlt figurák mintha gátat szakítanának, új területekre törnek be, új utakra viszik a művészt. A stilizálás egyre elvontabb, az alakok egyre átszellemültebbek lettek, a régi formák fokozatosan a feledés ködébe merülnek. A tekervényes idomok már-már önmagukért kezdenek élni, és az a benyomás, hogy egy új Almási van születőben, aki — más művészekhez hasonlóan — saját múltjával, lényegében régi önmagával szakít.

Csakhogy Almási erősségét éppen abban fedezhetjük ma fel, hogy ezt az irányzatát sem tekintette végállomásnak, ezeket a törekvéseket sem engedte zsákutcába futni. Újabb fordulatot tett és bátran nyúlt vissza a régihez, a látott világ nyújtotta élmény kiapadhatatlan forrásához. Persze, sem a »visszatérés«, sem a »régire« nem fedi igazán újabb törekvéseinek lényegét. Arról van szó, hogy a művész az agyag lehetőségeit felhasználva sikerrel egyesítette a realista tapasztalatokat az »absztrakt kirándulás« alkalmával szerzett újabb felismerésekkel.

A Szabadkán, majd Szegeden megnyílt tárlatán a terrakotta kisplasztikában fedezhettük fel ezt a szerencsésnek mondható szintézist. Ezekből a szobrocskákból sajátos bájos, mélyről jövő humánus, fel-fedezésszámba menő humor és természetes dinamika árad. De ami a legmeglepőbb: kis méretük ellenére is monumentálisan hatnak a térben!

Néhány újabb féldomborműve és készülő munkái arról tanúskodnak, hogy a szeszélyes fenyőfa szokatlan textúráját igyekszik »betörni«.

Almási Gábor példája bizonyítja, hogy az igazi művész mindig megtalálja a válságokból, a megtorpanásokból és langyos vizekből ki-vezető utat. Hogy tovább tud lépni akkor is, amikor a fölfelé vezető lépcsőzet látszólag megszakad.

És tanúsítja, hogy egy lapos vidék közönyének tengerében is érdemes küzdeni az utolsó lehetőségig. Almási Gábor éppen így cselekszik.

